

Маджара Л.А.

студентка;

Іванова В.В.

*кандидат психологічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СПРИЯННЯ СТАНОВЛЕННЮ ОБРАЗУ Я ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Реформування системи дошкільної освіти, зростаючі вимоги до повноцінного розвитку особистості дошкільника і збереження дошкільного дитинства, а також недостатня розробленість проблеми педагогічного сприяння становленню образу Я дитини дошкільного віку в теорії та практиці дошкільної педагогіки підвищує актуальність проблеми.

Одним з істотних факторів, що обумовлюють формування особистості дошкільника і характер її самовизначення, є процес формування образу Я дитини дошкільного віку.

На основі теоретико-методологічного аналізу проблеми дослідження ми виявили комплекс педагогічних умов педагогічного сприяння становленню образу Я дитини дошкільного віку в освітньому процесі. Детально розглянемо кожну з умов.

Перша умова педагогічного сприяння становленню образу Я дитини в дошкільній освітній установі – організація взаємодії дітей дошкільного віку з однолітками та дорослими на основі моральних цінностей для гармонійного входження в соціум.

Взаємодія дитини дошкільного віку з однолітками та дорослими передбачає прояв до неї уваги, розвиває здатності слухати і вести діалог. Подібні форми контактів характерні для дітей у віці від 3 до 7 років. У віці від 2 до 4 років дитині досить того, що одноліток просто приєднався до її гри і підтримав загальні веселощі.

До 6-7 років ставлення дитини до однолітків кардинально змінюється. У цей період діти вже здатні вести позаситуативні бесіди і розповідати один одному про те, де вони були вчора, що бачили, дають оцінки, діляться планами і уподобаннями. В даному віці відбувається повноцінне спілкування, не пов'язане тільки з іграми та іграшками.

Таким чином, дитина починає точніше оцінювати свої можливості і можливості інших, себе та інших, що дає різноманітний позитивний досвід взаємодії з однолітками, отже, будується адекватний образ Я [1, с. 27]. Без належної уваги дорослого до взаємодії дітей в мікросоціумі дитина може стати замкнутою, не матиме уявлень про навколишній світ, про себе: «Я не знаю який я, просто мамин». Тому в дошкільному навчальному закладі повинні бути створені всі умови для того, щоб діти могли довірливо покладатися на постійну турботу і підтримку з боку всіх співробітників.

Друга умова – формування особистісного досвіду дитини дошкільного віку в навчальній діяльності, що забезпечує розвиток її особистісних якостей. В.В. Серіков розглядає розуміння терміна «особистісний досвід» як досвід виконання одного з видів діяльності, досягнення певних результатів в цій

діяльності та їх оцінки». Сформувати особистісний досвід – значить виробити культуру виконання особистісно-творчої діяльності.

Особистісний досвід – це переживання сенсу, свого роду включеності даного предмета діяльності (з її цілями, процесом, очікуваними результатами і ін.) в контекст життєдіяльності особистості, це об'єктивна цінність, що стала суб'єктивною установкою, поглядом, переконанням, власним висновком з пережитого.

Формування особистісного досвіду в освітній діяльності дитини дошкільного віку забезпечує розвиток її особистісних якостей, розглянемо деякі з них: самостійність, ініціативність, відповідальність.

У молодшому дошкільному віці з'являються перші прояви самостійності, в цьому віці, за визначенням О.М. Леонтьєва, відбувається первісне фактичне складання особистості. З освоєнням дитиною різних видів діяльності – ігрової, трудової, продуктивної пов'язано подальший розвиток самостійності. Самостійність – незалежність, свобода від зовнішніх впливів, примусів, від сторонньої підтримки, допомоги. Самостійність – здатність до незалежних дій, суджень, володіння ініціативою, рішучість. У педагогіці це одна з вольових сфер особистості, це вміння не піддаватися впливу різних чинників, діяти на основі своїх поглядів і спонукань [2, с. 280].

О.М. Леонтьєв, Л.І. Божович та ін. вважають, що процес і результат діяльності прямо залежить від того, на що спрямована діяльність і заради чого вона виконується, тому головну роль у формуванні самостійності відіграють мотиви і цілі здійснюваної дитиною діяльності.

Таким чином, вищесказане дозволяє визначити самостійність як одну з провідних якостей особистості. Потреби дітей, які реалізуються в діяльності, є першопричиною прояви і формування самостійності, а безпосереднім її збудників виступає інтерес.

Ініціатива – (від латинського *initium* – початок) почин, перший крок в якійсь справі; внутрішнє спонукання до нових форм діяльності, підприємливість; керівна роль в будь-яких діях [3].

Відповідальність – один з найскладніших феноменів в теорії вольових якостей. Його називають «якістю вищого порядку» через тісний взаємозв'язок з емоційною, моральною та світоглядною сторонами особистості. Це якість відображає схильність особистості дотримуватися в своїй поведінці загальноприйнятих соціальних норм, виконувати свої обов'язки і її готовність дати звіт за свої дії перед суспільством і самим собою.

Ємельянова І.Є. характеризує діяльність людини двома видами вчинків. Один вид діяльності може бути відтворюючим, тобто людина відтворює, повторює раніше створені і вироблені прийоми поведінки, а другий вид діяльності – комбінуючим або творчим, результатом якого є створення нових образів і дій. В процесі пізнання навколишнього світу діти вступають у взаємодію з ним і вчаться жити і творити разом [1, с. 64]. Важливо, щоб значний дорослий допоміг створити атмосферу довіри і підтримки, а не конкуренції при виконанні творчої роботи в групі.

Вищевикладене дозволяє нам зробити висновок про те, що формою вираження «Я» в особистісному досвіді ми можемо вважати притаманні якості особистості. Тому важливо в період дошкільного дитинства допомогти дитині стати суб'єктом діяльності, спілкування, життєтворчості.

Третя умова – проектування індивідуального освітнього маршруту для кожної дитини з урахуванням гендерної специфіки, що забезпечує повноцінний розвиток дошкільника.

Індивідуальний освітній маршрут (далі – ІОМ) обумовлений освітніми потребами, індивідуальними здібностями, можливостями вихованця та ін. На сьогоднішній день проблема реалізації індивідуальної освітньої траєкторії в педагогічній науці та освітній практиці представлена в наступних контекстах:

- Проблемно-рефлексивному, що розкриває індивідуальну траєкторію як шлях пізнання свого «Я» і подолання особистісних проблем (Т.М. Ковальова, Н.В. Рибалкіна і ін.);

- Діяльнісному, що дозволяє здійснити особистісно значиму діяльність і досягти бажаних результатів (А.Б. Воронцов, Г.Н. Прозументова, А.В. Хуторський та ін.);

- Особистісно-орієнтованому, що дозволяє співвідносити індивідуальні результати діяльності з колективними (Е.А. Ямбург та ін.);

- Когнітивному, що забезпечує розвиток творчих здібностей, самостійності на основі врахування індивідуальних особливостей, темпераменту, властивостей характеру (Ю.К. Бабанський, Б.С. Блум, М.І. Махмутов та ін.);

- Компетентному, який обумовлює портрет випускника і вибудовування на основі портрета освітніх модулів в єдину структуру з урахуванням індивідуального маршруту розвитку (А.Г. Бермус, А.В. Хуторський та ін.) [5, с. 11].

Індивідуальний освітній маршрут дитини дошкільного віку є документом, який фіксує проведені педагогом розвиваючі заходи, ефективність цих заходів щодо дитини, структуру індивідуальних змін у розвитку і навчанні дитини, а також показники засвоєння програмного матеріалу. Складання ІОМ на основі педагогічного сприяння допоможе педагогу забезпечити співпрацю педагогів і батьків. Побудова кожного ІОМ починається (і супроводжується далі) з комплексної діагностики. Отже, в широкому значенні індивідуальний освітній маршрут (ІОМ) ми будемо розуміти, як інтегровану модель педагогічного простору, яке створюється на протязі певного часу педагогом з метою реалізації індивідуальних особливостей розвитку і навчання дитини.

Ми розглядаємо організацію індивідуального освітнього маршруту з урахуванням гендерної специфіки кожної дитини, яка визначає формування у дітей дошкільного віку мужності і жіночності, соціальних ролей, які використовуються в суспільстві. Тому в портфоліо дитини особистісні досягнення розглядаються не тільки як перемоги в будь-яких конкурсах у вигляді грамот, а як формування значущих якостей особистості, таких як відповідальність, толерантність, здатність рефлексувати, співпрацювати, відображені в рисункових тестах, продуктах творчої діяльності, зафіксованих значимими дорослими в коментарях вчинків і діяльності.

Таким чином, гендерний підхід у нашому дослідженні обумовлює соціально-біологічну характеристику дитини, за допомогою якої в індивідуальному освітньому маршруті намічається розвиток рис «мужності» і «жіночності». Проблема обліку статевих відмінностей дозволяє врахувати в

педагогічній роботі з дітьми дошкільного віку особливості розвитку і соціалізації дітей різної статі.

Список використаних джерел:

1. Емельянова И.Е. Педагогическая стратегия и тактика развития одаренности детей дошкольного возраста в духовно-творческой самореализации [Текст] / И.Е. Емельянова // Вестник Челябинского государственного педагогического университета. – № 1. – 2010. – С. 81-88
2. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность [Текст] / А.Н. Леонтьев. – М., 1975. – 304 с.
3. Парамонова Н.А., Алиева Г.А., Антонова Т.В. Истоки. Базис развития ребенка дошкольника [Текст] / Н.А. Парамонова, Г.А. Алиева, Т.В. Антонова // М. – 2003. – 335 с.
4. Слостенин В.А. Введение в педагогическую аксиологию: учеб. пособие для высш. пед учеб. заведений [Текст] / В.А. Слостенин, Г.И. Чижакова. – М.: Академия, 2003. – С. 92.
5. Снайдер Р., Снайдер, М. Ребенок как личность [Текст] / Р. Снайдер, М. Снайдер – М. – 1995.

Панченко Л.Ф.

викладач,

*КВНЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Т.Г. Шевченка»*

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*«Той, хто забув колыску, з якої піднявся,
Щоб піти по землі, хто байдужий до
матері, що вигодувала та виховала
його, не здатен переживати високі
патріотичні почуття»*

В. Сухомлинський

Найважливіше у житті кожної людини – її Батьківщина. Виховувати громадянську свідомість, патріотичні почуття потрібно змалку. Щоб дитина відчула себе причетною до великої України, необхідно краще познайомити її з традиціями та народними цінностями.

Видатний педагог Василь Олександрович Сухомлинський зазначав: «Любов до Батьківщини починається із захоплення красою того, що бачить перед собою дитина, чим вона милується, у що вкладає частку своєї душі. Захоплення красою землі, де жили діди і прадіди, де нам судилось прожити життя, повторити себе в дітях, постаріти і піти в землю, яка народила нас, – це найважливіше емоційне джерело любові до Батьківщини».

Метою статті є дослідження особливостей методів, форм, напрямків патріотичного виховання та почуттів у ранньому дошкільному віці.

Патріотичні почуття в дитини з раннього віку формуються поступово, під впливом батьків, вихователів, навколишнього природного середовища.

Найсприятливішим для початку формування патріотичного виховання є середній дошкільний вік, коли особливо активізується інтерес дитини до соціального світу, суспільних явищ. Саме в цьому віці створюються